

5. Гетьман В. Рекреаційні гірські ландшафти Івано-Франківської області: питання теорії та практики районування// Нац. природні парки: пробл. становлення і розв.: Матер. міжнар. наук.-практ. конф. – Яремче, 2000. – С. 28-30.

6. Голубчак О.І., Калущий І.Ф. Екологічні проблеми лісів Івано-Франківщини// Наук. вісник УкрДЛТУ: Зб. наук.-техн. праць. – Львів: УкрДЛТУ, 2004, вип. 14.3. – С. 247-252.

7. Заник В. Максимець – Манява. Низькогір'ям [Сходження на гору, якої нема на карті]. – Карпати. Туризм. Відпочинок. – 2006, № 4. – С. 15-19.

8. Історико-культурні об'єкти Івано-Франківщини: [Перелік об'єктів туризму]// Природно-заповідні території та об'єкти Івано-Франківщини. – Івано-Франківськ, 2000. – С. 164-166.

9. Кляпчук В.М. З історії заповідної справи в Карпатах// Лісове госпо-во, лісова, папєрова і д/о пром-сть. – К.: Будівельник. – 1989, № 2. – С. 15-16.

10. Кляпчук В.М. Оптимізація заповідної мережі привододільної частини долини верхнього Пруту/ Мат. міжнар. наук.-практ. конф., присв. 30-річчю Карпатського біосферного заповідника "Карпатський регіон і проблеми сталого розвитку". – Рахів, 1998. – С. 69-73.

11. Монастир Скит Манявський описаний Д. Вагилевичем/ Авт.-упоряд. Б. Гаврилів. – Івано-Франківськ, 2003. – 44 с.

12. Природа Івано-Франківської області/ Під ред. К.І. Геренчука. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1973. – 160 с.

13. Природа Українських Карпат. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1968. – 266 с.

14. Природно-заповідні території та об'єкти Івано-Франківщини/ Упор. Приходько М.М. – Івано-Франківськ, 2000. – 272 с.

15. Скит Манявський: Корот. краєзн. путівник/ Упоряд., авт. передм. В. Бабій. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2003. – 16 с.

16. Скрипник І. Нариси Історії Скиту Манявського. – Богородчани, 1995. – 119 с.

17. Собашко В. Дорогами і стежками Карпат: Турист. путівник. – Львів: Центр Європи, 2003. – 328 с.

18. Матеріали лісовпорядкування держлісгоспів.

УДК 628.1:338

Доц. Н.С. Станасюк, канд. екон. наук – НУ "Львівська політехніка"; асист. Л.І. Дяченко – НЛТУ України, м. Львів

РЕГУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РИНКУ РЕКРЕАЦІЙНИХ ПОСЛУГ

Розглянуто роль державного і ринкового регулювання в сфері рекреації. Визначено основні елементи регулювання регіонального ринку рекреаційних послуг.

Ключові слова: ринок рекреаційних послуг, державні регулятори, ринкові регулятори.

*Assoc. prof. N.S. Stanasyuk – NU "L'viv's'ka Politekhnika";
assist. L.I. Dyachenco – NUFWT of Ukraine, L'viv*

The regulation of regional market of recreation services

The role of state and market regulation in sphere of the recreation is discussed in the article. The basis elements of the regulation of regional market of recreation services are determined.

Keywords: market of recreation services, state regulation, market regulation

У сучасній науковій літературі ведеться дискусія щодо ролі ринкових і державних регуляторів у розвитку регіонального ринку рекреаційних послуг. Окремі вчені вважають, що сьогодні регулювання на регіональному рівні має ґрунтуватися на принципах економічного лібералізму. Переконливими

прихильниками ринкової теорії управління були теоретики маржиналізму і засновники неокласичної теорії (Л. Вальрас, А. Маршалл, В. Джевонс, Дж.-Б. Кларк), фундатори класичної політичної економії (В. Петті, А. Сміт, Ж.-Б. Сей, Д. Рікардо), які вважали, що взаємодія попиту і пропозиції в умовах ринку є самоврегульованою.

З іншого боку, багато видатних вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів підтримують засади державного регулювання економічних процесів. Зокрема, німецький економіст А. Вагнер розглядав державу як "органічний" інститут, здатний поповнити певні промахи у функціонуванні ринкового механізму шляхом державних видатків. Згідно з його прогнозами, тенденція зростання державних витрат, яка спостерігалася у минулому столітті, збереглася у розвинених державах дотепер, і надалі їх розвиток відбувається за висхідною [5]. На нашу думку, в сучасних умовах регулювання регіонального ринку рекреаційних послуг має здійснюватися шляхом поєднання державних та ринкових регуляторів.

Одним з основних елементів державного регулювання має стати інвестиційна політика. Як зазначає М.І. Мельник, механізм формування інвестиційної політики в регіоні повинен передбачати розробку системи імпульсів на інвестиційну діяльність з метою забезпечення її інтенсифікації у пріоритетних галузях, як у межах регіону, так і держави в цілому [1]. Розвиток ринку рекреаційних послуг є одним із найбільш перспективних напрямів структурної перебудови економіки Херсонської області.

Недостатність інвестицій у рекреаційну сферу регіону на сьогодні можна пояснити більшою інвестиційною привабливістю прилеглих територій, в насамперед Кримського півострова. Водночас наявна інтенсивна, значною мірою хаотична забудова населених пунктів, які знаходяться у приморській зоні, що можна розглядати як внутрішню інвестицію.

Покращенню інвестиційного клімату сприяють дослідження характеристик лікувального ресурсу, яскравим прикладом цього є геотермальні води Арабатської стрілки, які виступили як ресурс, що активізував зацікавленість інвесторів до туристично-рекреаційного комплексу Генічеського району. Покращує інвестиційний клімат робота обласної державної адміністрації зі залучення коштів державного бюджету у розвиток музеїв та закладів культури області. Так, у 2006 р. отримана субвенція з державного бюджету: Художній музей – 1 200 000 грн., Скадовський районний Будинок культури – 174,850 грн.

Для залучення іноземних та вітчизняних інвесторів до розвитку рекреаційної галузі в регіоні обласна державна адміністрація підготувала 22 інвестиційні пропозиції, які увійшли до загального каталогу інвестиційних проектів України. До пріоритетних проектів, які потребують державного сприяння у залученні інвестицій, увійшли:

- створення мережі гольф-трас у містах Херсоні, Скадовську, Новій Каховці, Голій Пристані, а також с. Залізний порт та смт. Лазурне;
- будівництво дитячого аквапарку в м. Скадовську та центру відпочинку на воді в м. Новій Каховці;

- створення історико-туристичного комплексу просто неба "Козацький форпост" в смт. Антонівка [4].

Залученню вітчизняних та іноземних інвестицій для розвитку рекреаційного підприємництва в регіоні сприятиме:

- запровадження системи пільг для рекреаційних підприємств, які реалізують інвестиційні проекти в тісному зв'язку з виконанням природохоронних заходів;
- створення рівних конкурентних умов для іноземних і внутрішніх інвесторів;
- забезпечення розвитку системи гарантій для іноземних інвесторів.

Аналіз практики правового забезпечення та державного регулювання діяльності рекреаційних підприємств свідчить, що країни-члени Європейського Союзу (ЄС) успішно використовують податковий механізм для стимулювання розвитку рекреаційної діяльності. Практикою доведено, що рекреаційні послуги у країнах з високим рівнем податку на додаткову вартість (ПДВ) менш привабливі для рекреантів. Розмір ПДВ для готелів і рекреаційних підприємств у цих країнах змінюється від 5,5 % (Франція) до 22 % (Данія), при цьому використовується "стандартний" розмір 14-20 %, що виплачують 4- і 5-ти зіркові готелі і "скорочений" – 4-9 % – для невеликих підприємств.

У дев'яти країнах Євросоюзу використовується скорочений ПДВ для готелів і курортів і в 73 з них він зменшений для підприємств ресторанної індустрії. В Іспанії встановлено скорочений ПДВ у розмірі 6 %, що сприяє розвитку рекреаційної сфери. А такі країни, що є кандидатами в члени ЄС, як Кіпр і Мальта, існуючи за рахунок туризму, зовсім не обкладають рекреаційні підприємства ПДВ. В Ізраїлі для підтримки в'їзного туризму для іноземних туристів зовсім не використовується цей податок [2].

Досвід країн Європейського Союзу варто використовувати в Україні, щоб стимулювати розвиток рекреаційного підприємництва, зокрема малого та середнього у сфері зеленого туризму, особливо у сільській та приморській місцевостях регіону. Ми вважаємо, що підприємства, які здійснюють лікувально-профілактичну діяльність та забезпечують оздоровлення населення країни повинні оподатковуватися за пільговою схемою, а заклади відпочинку, туристичні фірми на загальних підставах.

Світовий досвід переконує, що для забезпечення ефективного розвитку ринку рекреаційних послуг у регіоні необхідно створити сучасну інформаційно-рекламну та маркетингову систему, які є невід'ємними складовими ринкового регулювання, що стимулюватиме формування ринку рекреаційних послуг регіонального рівня.

Для організації та проведення рекламної компанії з просування Херсонської області як рекреаційного регіону, популяризації рекреаційних можливостей обласна державна адміністрація постійно здійснює заходи, спрямовані на розвиток територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Протягом 2007 р. підготовлено та видано значну кількість друкованої та відеопродукції українською та іноземними мовами, зокрема: буклети "Херсонське село запрошує" (українською, англійською мовами), диск інвестиційних можливостей Арабатської Стрілки, рекламний ролик, який транслюють Луганська, Львівська та Вінницька державні телерадіокомпанії тощо.

З метою висвітлення рекреаційних можливостей Херсонщини на міжнародному та внутрішньому рекреаційних ринках управління культури і туризму облдержадміністрації взяло участь у головній туристичній виставці країни UITT 2007 – "Україна – мандрівки і туризм". Відвідувачам виставки було представлено широкий спектр баз відпочинку та дитячих таборів як на Азовському так і на Чорному морях Херсонської області.

У м. Херсоні 28-29 квітня 2007 р. відбулася перша спеціалізована виставка "Херсонщина туристична – 2007". Головним завданням виставки стало донесення інформації про регіональні рекреаційні можливості Херсонської області, показ її рекреаційної привабливості, створення умов для інформаційного обміну та пошуку партнерів, презентація нових закладів відпочинку, а також сприяння просуванню конкурентоспроможного рекреаційного продукту на зовнішні ринки.

Випуск сучасної рекламної продукції, інформаційно-довідкового матеріалу про регіон, проведення науково-практичних конференцій, семінарів та виставок відповідної тематики сприятиме пошуку як вітчизняних, так і зарубіжних інвесторів, створить умови для розвитку інтеграції регіонального ринку у ринок країни та світовий.

Слід зазначити, що у Херсонській області у 2003 р. було прийнято програму розвитку рекреаційно-курортного комплексу та туризму до 2010 р., яка спрямована на стимулювання ефективного використання наявних рекреаційних ресурсів області, підвищення рівня міжгалузевого співробітництва, розвиток ринкових відносин у рекреаційній сфері. Програмою передбачається здійснення комплексу заходів щодо удосконалення системи управління рекреаційною галуззю, нагромадження на рекреаційних підприємствах необхідних для здійснення структурних перетворень матеріальних і фінансових ресурсів, зміцнення наявної матеріальної бази, створення умов для реалізації проектів.

Реалізація програми відбувається поетапно. На першому етапі (2003-2006 рр.) було запроваджено систему заходів щодо удосконалення системи управління галуззю, нагромадження необхідної інформації про рекреаційний потенціал регіону, створення умов для реалізації інвестиційних проектів. Зокрема, у 2003 р. створено відділ з питань курортів, мінеральних ресурсів та туризму обласної державної адміністрації, основними завданнями якого є:

- участь у межах своєї компетенції в реалізації державної політики у сфері діяльності курортів, галузі туризму та розвитку рекреаційної індустрії, захист прав та інтересів держави у цих галузях;
- участь у розробленні та реалізації державної політики у сфері охорони та ефективного використання природних лікувальних ресурсів, їх збереження та відновлення;
- організація та розвиток системи наукового, інформаційно-рекламного забезпечення рекреаційної сфери;
- розроблення перспективних планів та програм розвитку рекреаційно-курортного комплексу області;
- координація діяльності місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, суб'єктів рекреаційної діяльності незалежно від форм власності і підпорядкування з питань туризму та санаторно-курортної справи;

- сприяння перетворенню рекреаційно-курортного комплексу у високорентабельну і конкурентоспроможну галузь економіки області.

Другий етап (2007-2010 рр.) є етапом активних інвестиційних вкладень у створення суб'єктів підприємництва, розвиток відповідної інфраструктури, нарощування обсягів надання туристичних послуг, створення та функціонування високорентабельних рекреаційних підприємств на базі впровадження сучасних технологій світового туризму [3].

Таким чином, на сучасному етапі розвитку економіки регулювання регіонального ринку рекреаційних послуг має включати поєднання державного регулювання, яке ґрунтується на застосуванні фінансових важелів (інвестицій, податків, цін, кредитів) з регуляторами ринкової економіки (маркетинг, реклама) та передбачати:

- здійснення аналізу діяльності рекреаційних підприємств та розроблення заходів спрямованих на підвищення ефективності їх роботи на ринку;
- здійснення обов'язкової сертифікації послуг, пов'язаних з розміщенням та харчуванням рекреантів у закладах відпочинку та оздоровлення;
- розроблення заходів щодо розвитку туристично-оздоровчої та екскурсійної діяльності в регіоні;
- створення та постійне оновлення інформаційного банку про інвестиційні проекти;
- здійснення медико-біологічної оцінки якості та цінності рекреаційних ресурсів;
- забезпечення раціонального та екологічно-збалансованого використання природного та історико-культурного потенціалу для потреб рекреації.

Література

1. **Мельник М.І.** Інвестиційний клімат регіону: теоретичні та прикладні засади дослідження: Монографія. – Львів: ІРД НАН України. – 2005. – 304 с.
2. **Павлов В.І.** Формування регіонального ринку рекреаційних послуг// Матер. міжнар. конгресу "Проблеми інформатизації рекреаційної та туристичної діяльності в Україні: перспективи культурного та економічного розвитку". – Луцьк: РВВ "Вежа", 2006. – С. 32-34.
3. **Програма розвитку рекреаційно-курортного комплексу та туризму до 2010 року**, затверджена рішенням сесії обласної ради XXIV скликання від 30.04.03, № 124. – 15 с.
4. **Розвиток туризму на Півдні України: ресурси та можливості**// Матер. II регіонального форуму. – Південноукраїнський регіональний навчальний центр фундації "Україна – США", 2004. – 83 с.
5. **Стоян В.І.** Сучасні доктрини та принципи державного фінансового регулювання// Фінанси України. – 2001, № 12. – С. 68-76.